

INŠPIRÁCIE LEONARDOM DA VINCIM

Námet na akčné formy tvorivých dielní, na ktorých by sme chceli spolupracovať s Medzinárodným domom umenia pre deti - BIBIANOU, popri výstave o Leonardovi da Vincim, konanej od 22. apríla 1999 v Bratislave

Čo robiť, aby sme sa naučili vnímať umenie? - na túto otázku odpovedá Rudolf Fila vo svojej knihe Načo nám je umenie: „Najlepšou cestou k poznaniu je častý dialóg s tým, čo si chceme osvojiť.“

O pár riadkov ďalej nachádzame v knihe názor J. Ruskina: „Umenie a veda sa rovnako zaujímajú o pravdu. Umenie o pravdu názoru, veda o pravdu pojmu. Veda skúma vzťahy vecí medzi sebou, ale umenie pátra len po vzťahoch k človeku.“

Stretnutie vedy a umenia s detskou tvorivosťou odhaľuje široké možnosti a vzťahy. Pokúsime sa realizovať tieto vzťahy vo viacerých formách dialógu. Konfrontácia súčasnosti s minulosťou ponúka otázky a úlohy, na ktoré môžeme odvážne reagovať.

Odvaha je vlastná aj renesančnej dobe v čase života Leonarda da Vinciho. Tento génus ľudstva nám predviedol pred pol tisícročím schopnosti odvážneho, neúnavného človeka logickej mysle a veľkej technickej predstavivosti i predvídavosti. V maliarstve bol majstrom, ktorý dokázal vteľť dielu krásu. Zároveň bol neodbytným bádateľom živej i neživej hmoty, hľadačom štruktúry v prírode, funkcií života. Leonardova skúsenosť vychádzala z pozorovania prírody - biológie človeka a zvierat, rastlín, ekosystémov zeme, vody a vzduchu. Pozorovanie ho inšpirovalo k napodobňovaniu technológie prírodných javov a výtvorov. Mnohé z náročných úloh, ktoré si vytýčil, nemohol ešte vo svojej dobe uskutočniť. Poznatky realizoval ako maliar, sochár, architekt, teoretik rôznych vied i umenia a rozprávač bájok a legiend. Venoval sa i výrobe hudobných nástrojov. Svojou osobnosťou priláhal vzdelaných i jednoduchých ľudí, mal veľa stúpenčov, žiakov, napodobňovateľov. Vznikli tzv. **Leonardove školy**. Sila jeho tvorivého ducha zasahuje až do našej súčasnosti. Pokúsime sa mu porozumieť z hľadiska nášho odstupu tak, že **budeme s ním viesť dialóg. Pokúsime sa stať jeho školou**, a to na dvoch úrovniach: v myšlienkovvej sfére i v zhmotnenej, vizuálnej oblasti.

Zaujímá nás pritom reakcia kreatívnych detí a mladých ľudí. Leonardove dôkladné vedecké pozorovania a postrehy chceme vidieť hravými očami, výtvarným spracovaním a nadsádzkou. Orientujeme sa jeho myšlienkou „**Pokus sa nikdy nezmylí, mýlia sa iba naše úsudky.**“

Východiskom nám budú nielen jeho technické modely a maliarske diela, kresby, ale aj jeho menej známe **bájkky a legendy**, ktoré boli zapísané jeho súčasníkmi. Charakterizuje ich myšlienka „**Múdrosť je dcéra skúsenosti**“. Dodajme k tomu: Skúsenosť je pochopenie skutočnosti a rôznosti reality. Leonardo vníma prírodu ako duchovný celok.

BIBIANA - Medzinárodný dom umenia pre deti

Tvorivé dielne k výstave LEONARDO

Autor výstavy: Ondrej Slivka

Návrh na tvorivé dielne: Katarína Slívková

Tvorivé dielne pozostávajú z viacerých foriem prístupu k Leonardovmu dielu. Deti sa majú v týchto dielnach voľne inšpirovať Leonardovou tvorbou, aj odkazom renesančnej doby a Leonardových myšlienok. Chceli by sme pritom použiť rôzne výtvarné techniky. Touto prácou získajú deti vzťah k dávno minulej dobe, ktorú si dnešný človek už sotva vie predstaviť a pritom má ona mnoho spoločných čŕt s našou prelomovou dobou, medziiným aj akceleráciu technického i duchovného vývoja. Naším zámerom je sprístupniť jej humanistický odkaz, vybudovať imaginárny most z našej súčasnosti do 500 rokov vzdialenej minulosti.

Všeobecný úvod: /pre všetky tvorivé dielne/

-Kto bol Leonardo?

-Kedy žil, čo tvoril, čím sa zaoberal?

-Kde žil?

-Aké posolstvo nám zanechal?

Tieto otázky a odpovede na ne odznejú na úvod v každej tvorivej dielni. Rovnako by mohla odznieť aj interpretácia Leonardovho odkazu pre nás všetkých, prístupná aj detskému chápaniu, aby sme pozorovali svet, usilovne pracovali, dobre spolunaživali so všetkým živým na Zemi - s rastlinami a živočíchmi - ale aj s vecami a neživou prírodou, v dobrej zhode a šetrne. Aby sme si nevygumovali vojny pevnú pôdu pod našimi nohami.

Obrazáreň okolo nás

/Tvorivé dielne k výstave Leonardo/

Moderátor uvedie stretnutie s deťmi - po zoznámení sa a všeobecnom úvode - otázkami a rozprávaním:

- Noc je, ... /deti odpovedajú: Keď.../

Sem-tam vyjde hviezda z tmavej oblohy. Ak sa naoblohe objaví viac hviezd, vieme hneď, ktorá je najväčšia a naopak..., ktorá je najžiarivejšia, a najosamelejšia, ktorá je v skupinke. Už veľmi dávno pozerali ľudia na oblohu ako na obrovský obraz zvierat, postáv, predmetov. Čo všetko prečítali na oblohe, keď si v predstave pospájali jej žiarivé body? ...

Pokúsime sa vytvoriť takúto tmavú oblohu. Na tmavom papieri urobíme niekoľko voľne položených viacfarebných bodov, ktoré svojou veľkosťou môžu byť kompozične rozložené na tmavej ploche. Používame viac farieb, aby sa prejavila rôzna intenzita žiarenia. Tieto body sa pokúsime spojiť do jedného obrysového celku a tak odhaliť ich tajomstvo.

Majster Leonardo radil svojim žiakom a nasledovníkom: * Obzrite sa okolo seba na špinavé, opadané omietky budov. Ak vidíte špinavú stenu, mramor, letá dreva, letokruhy, pukliny popraskaného blata, zažmurte oči a znovu ich pootvorte. Uvidíte niečo zvláštne.*

Leonardo upozorňoval svojich žiakov, že ak sa pozorne zahľadia, uvidia v spleti čiar a škvŕn obrazy oblakov, krajín, skalísk, morí, lesov, ľudských i zvieracích figúr a hláv. Bitiek /pretože Leonardo žil tiež v dobe, kedy mocní chceli byť ešte mocnejšími a preto strojili a zbrojili. Strojili vojenské výpravy a vyzbrojovali mužov krásne zdobenými zbraňami, aby bojovali a zabíjali sa navzájom v bitkách o moc./

Deťom predložíme farebné fotografie rôznych štruktúr opadaného muriva, odtlačkov, povrchu rozpukanej zeme a pod. /obrazový materiál bude priložený / Na čiernobielych kópiách týchto fotografií majú deti nájsť, objaviť línie, ktoré im dajú určitý obraz s konkrétnym obsahom. Môžu sledovať dynamiku škvŕn a čiar, pozorovať plochu pomocou lupy, holmesovsky vypátrať tajomstvo - alebo z odstupu sledovať celok. Týmto si dávame obrázkovú hádanku:

Má to nohy?
Možno rohy?
Azda oči?
Vybehlo už sprava?
Alebo ešte len vkročí?

Potom deti tušom, štetcom alebo drevkom vytýčia obraz. Prácu v dielni sprevádzame reprodukovanou hudbou s typicky renesančnými motívmi, ktorá by mala prejsť do modernej ponášky.

Na stene, ktorú pripravili deti z inej časti mesta, sú rôzne obrázkové odkazy. Pôsobia ako otrhaná plagátová plocha. Je to vlastne obrázkové pismo, ktoré treba rozlúštiť, prečítať. Zakliate obrázky v otrhanej ploche.

Pre staršie deti použijeme básničku za sprievodu hudby, od autora Juliána Tuwima:

Zázraky a divy

Napadol v júli sneh na ulici.
Štekali vtáci a cvrlikali psi.
Lietali kravy na modrej lúke.
Na nebi spievalo zelené slnko.
V kvetinách motýle hniezda vili.
Stalo sa to všetko v krátku chvíli.

Staršie deti pracujú s pokrčeným papierom, do ktorého zaplávajú farbu a v zapitých zlomoch papiera hľadajú líniu kresby.

Cvičenie na čiernom papieri by sme mohli nazvať: Nočný pochod na papieri. Vyskúšame si aj denný pochod po papieri. Mohli by sme ho nazvať: pochod myšlienky, prechádzka, kráčanie, motanie sa, beh, potkýňanie sa po papieri...

Deti stoja v kole, v strede na zemi leží papier. Nad ním visí zo stropu krhlička s farbou. Tentokrát budeme na bielom papieri hľadať dráhy a body vyliatej farby. Krhličku uvedieme do krúživého pohybu a necháme ju v naklonenej polohe písať odtekajúcou farbou po papieri. Sledujeme vznikajúce farebné obrazce. Ďalšie možné techniky sú: vytváranie škvŕn napr. voskovými farbami, vyrývanie, vybieľovanie Savom a i.

Potrebné pomôcky: stôl, papier formátu A0, A3 - čierny i biely, fotografie, staré mapy, papier na krčenie a trhanie.

Bájky

/Tvorivé dielne k výstave LEONARDO/

Na stole, pri ktorom sa deti usadia, sú pripravené papiere pre každého účastníka, farebné krabičky rôznych tvarov a veľkosti - od zápalkovej až po klobúkovú. V každej krabičke čosi je - veľké, alebo malé, akoby obal nasvedčoval dôležitosti obsahu.

O tomto sa moderátor chvíľu rozpráva s deťmi. Deti si potom vyberú každé svoju krabičku, rozviažu alebo odomknú zámok. Každá krabička je ináč uzavretá - niektorá na gombík, patzentku, pracku, karabinku a i. Deti sa dopátrajú, že vo vnútri sú iba lístky popísané textom. Moderátor si tiež vyberie svoju krabičku a po jej otvorení prečíta bájku o papieri a atramente. Každé dieťa nahlas prečíta svoju bájku. Pôsobivejšie by bolo, keby tieto bájky potom znova odzneli v podaní herca zo záznamu, prípadne doplnené i hudobným pozadím. Popri tejto reprodukovanej interpretácii by deti vytvárali ilustrácie na počuté bájky. Zvolili by

prírodné tú, ku ktorej by inklinovali. Pritom by besedovali aj o význame tej ktorej bájky: ktorá je dôležitejšia, poučnejšia a či obal, v ktorom bola ukrytá, zodpovedá svojou veľkosťou jej skutočnému významu. Na konci priradia každej bájke zodpovedajúci obal, škatuľku.

Bájky, ktorých autorom je Leonardo da Vinci a rozprával ich svojim súčasníkom, budú priložené. Zvláštnosťou Leonardových bajok je, že sa neusilujú personifikovať, ale svojim postavám - či už ide o zvieratá, rastliny alebo veci, ponechávajú ich prirodzený charakter a konanie. Bájky skrývajú varovanie, vyplývajúce zo životnej skúsenosti autora, ktorou bolo násilie mocných tej doby, paradoxne nazývanej humanistickou. Prinášajú etické posolstvo aj pre našu dobu: vyzývajú k humánnemu konaniu.

Krídla

/tvorivé dielne k výstave LEONARDO/

-Aké rôzne krídla poznáme?

Touto otázkou uvedie moderátor besedu s deťmi na úvod tvorivej dielne. Môže nasledovať aj hra: „Letí, letí, všetko letí, čo má krídla všetko letí...“, pri ktorej deti samy dávajú podnety a nápady, čo všetko môže plachtiť vo vzduchu. Prídu pritom na to, že krídla majú aj okná, dvere, semenka javora, lipy a iných rastlín. Prejdeme späť po linii vývoja krídiel od science-fiction /lietajúce objekty UFO, fotónové rakety/, cez dnešné lietadlá raketoplány, k počiatočným klzákam, rogalám, potom prejdeme k fantastickým predstavám Julesa Verneho a jemu podobných autorov, spomenieme púokusy odvážnych vzduchoplavcov z minulých storočí.

Deti si potom názorne vyskúšajú skladanie papierových lietadielok. Zhotovíme chopper-autogiro, rotujúci jednoduchý papierový model, klesajúci k zemi na princípe semien vysokých rastlín. Ďalšie možné podnety pre takúto prácu nájdeme v knihe Papierflugzeuge.

Inou ukázkou je aj rozanimovaný let vtáka. Názorná pomôcka by mala ozrejmiť plachtenie krídel v jeho jednotlivých fázach. Toto by sa malo konfrontovať s Leonardovými poznatkami a náčrtmi, iba ako ukážka. Praktická činnosť detí by sa začala hrou s krídlami, vyrezanými z lepenky, na ktorú by sa nalepovalo „perie“ z rozličného materiálu. Bola by to kolektívna práca. Jednotlivci by sa mohli zaoberať tvorbou jednoduchých modelov z papiera, drevených triesok, konárov, drôtikov. Spojovacím materiálom by bola lepiaca páska. Ďalšou možnosťou bude napichávať prútiky do pripravených otvorov, aby vznikli krídla vážky, motýľa a pod. Mladšie deti zhotovia krídelká na zavesený priestorový kinetický objekt.

Karneval

/tvorivé dielne k výstave Leonardo/

Hoci u nás karnevalové obdobie už pominulo, pre atmosféru talianskej renesancie boli príznačné plesy, karnevaly, sprievody s maskami. V tomto duchu by sme symboliku prírodných motívov, /renesancii vlastnú/ radi využili aj na tvorivých dielňach. Zhotovíme si masky vodných živočíchov, rýb, lastúr, suchozemských zvierat /šeliem, domácich zvierat/, vtákov, motýľov a i.

Masky by mali zakrývať hlavne oči a povrch hlavy. /podrobnejšie technické vysvetlenie priložíme./

Na príprave niekoľkých kostýmov a masiek pracujú aj žiaci ZUŠ Kuliškova ul. Radi by sme ich začlenili do sprievodu Starým mestom, ktorý sa uskutoční počas Dní Európy v Bratislave.